

DOCUMENTATIE EN INDUSTRIEEL ERFGOED

Uitgeleide

Dominique J.B. VANPÉE

Informatiedeskundige, bibliothecaris-documentalist geïnteresseerde in industrieel, wetenschappelijk en technisch erfgoed

Lid van de Raad van bestuur van de Belgische Vereniging voor Documentatie (ABD-BVD vzw)

▪ Hoewel de begrippen "documentatie" en "industriële archeologie" of "industrieel erfgoed" niet vanzelfsprekend zijn, stellen ook dingen zoals de periodisering en de georganiseerde structuren waarbinnen dit landschap afspeelt bepaalde problemen. In dit artikel wordt aan de hand van bibliografische referenties historiografisch werk geleverd en ingegaan op soms verwaarloosde of trending deelaspecten van dit erfgoed.

▪ Même si les concepts de « documentation » et d'« archéologie industrielle » ou de « patrimoine industriels » ne constituent pas des évidences, il existe d'autres problèmes tels que la périodisation et les structures organisées propres au domaine. Sur base de références bibliographiques, l'article fournit un travail historiographique et aborde quelques aspects spécifiques parfois négligés ou très actuels de ce patrimoine.

*"Ik bemin België omdat het een kunst- en cultuurpatrimonium bezit dat onvergelijkelijk veel rijker is dan dat van de meeste streken van dezelfde omvang in Europa. Ik haat België omdat het zijn kunst en cultuur barbaars laat wegroten, want het beheer ervan kost allemaal veel te veel geld en brengt niets op."*¹

*"Bedrijven zijn net uit de kluiten gewassen hersenen, waarbinnen individuele medewerkers min of meer als neuronen fungeren. Bedrijven zijn meestal verzamelingen individuen die worden verbonden door gezamenlijke doelen, en die ieder een gespecialiseerde functie uitoefenen."*²

*"Al het overige, zelfs de wetenschap, wordt dan als niet-cultuur beschouwd, wat klaarblijkelijk geïnsinueerd wordt in een bevreedende combinatie als "Cultuur en wetenschap", alsof wetenschap niet tot de cultuur behoorde. Wat gezegd over economie, industrie, sport? Als cultuur alleen betrekking heeft op de zgn. hogere waarden als het ware, het goede, het schone, dan vallen ook deze activiteiten uit de boot."*³

Problematische begrippen en tijdsafbakening

"We leven niet langer in een industriële maatschappij. Deze uitspraak doet waarschijnlijk de wenkbrauwen fronsen: nog nooit werden zoveel goederen op een industriële wijze vervaardigd. Toch beleven we een overgang. (...)," stelt Dirk Geldof in *Niets meer maar beter. Over zelfbeperking in de risicomaatschappij* rond het jaar 2000.⁴ En blijkbaar gaan industrialisering en moderniteit samen. Lieven De Cauter verwoordt het in *Metamoderniteit voor beginners*.

Filosofische memo's voor het nieuwe millenium (2015) als volgt: *"Onze tijd een moderniteit is voorbij de moderniteit. Vandaar de introductie van de term 'metamoderniteit'. Vanuit de vaststelling dat het heden zijn naam kwijt is, wordt de keuze voor die term toegelicht (...)"*⁵ Het is echter niet de enige term die gebruikt wordt voor de huidige tijd *"voorbij de industriële maatschappij"*: postindustriële maatschappij, diensteneconomie, vrijetijdsmaatschappij, werklozenmaatschappij, vermeende einde van de geschiedenis, tegenmodernisering, risicomaatschappij / *Risikogesellschaft*, postmoderne maatschappij / postmoderniteit / postmodernisme (postmodernistische theorieën), posthistorie of "fase na de geschiedenis", tijdperk van de gerealiseerde sciencefiction, *reflexive Modernität, late modernity, surmodernité, ...* En zijn we al wel in een andere tijd?

Maar zo goed als de vraag of het einde van de industriële revoluties al voorbij is, is de vraag *"wanneer begon het?"* En hier zijn meervoudige antwoorden mogelijk of verschillende duidingen.⁶ En wat is eigenlijk te vatten onder de "industriële archeologie" of bij uitbreiding het "industrieel erfgoed"? En sinds wanneer hoort iets bij industriële archeologie? Sinds 1709 - à la Adriaan Linters - omdat toen voor het eerst op rendabele wijze gietijzer gemaakt werd door middel van cokes? Hoe zit het dan met het proto-industrieel erfgoed? En wat met termen als "industriecultuur", "technisch, wetenschappelijk & industrieel erfgoed"? Omschrijven zij beter wat industriële archeologie inhoudt? En wat met het onderscheid tussen techniek en technologie hierbij? En moet je door het voorgaande dan ook het universitair erfgoed opnemen? En valt daar dan ook ingenieurserfgoed (*engineering heritage*) onder? Maar is de term "erfgoed" (*heritage*,

patrimoine, ...) op zich niet reeds problematisch bijvoorbeeld in verhouding tot "geschiedenis"? En in Vlaanderen kwam men van "volkscultuur" tot "cultureel erfgoed" van wat voorheen als "volkskunde" en "folklore" door het leven ging. En is industrieel erfgoed (of materiële cultuur) enkel daar dan een onderdeel van? En hoe beladen waren de(ze) oude begrippen zodat er nieuwe containerbegrippen voor in de plaats dienden te komen... In Wallonië ging en gaat het om "folklore", "ethnologie", "arts et traditions populaire" of "ATP" en aan de andere kant "patrimoine".⁷

Roerend, onroerend en immaterieel erfgoed

Maar de complexiteit is nog even niet voorbij: want in België zijn er gewest- en gemeenschapsmateries. Hierdoor wordt het materieel erfgoed opgesplitst in roerend en onroerend. "Onroerend erfgoed" (grondgebonden erfgoed) en "onroerend erfgoed door bestemming" zijn gewestmaterie (Vlaams Gewest, Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Waals Gewest). Monumentenzorg is hiermee verbonden. Roerend erfgoed (niet-grondgebonden erfgoed) en immaterieel erfgoed (met inbegrip van oraal erfgoed) horen hierdoor tot de gemeenschappen (Vlaamse, Franse en Duitstalige). Deze opdeling in gewest- en gemeenschapsmateries zorgt voor de nodige problemen naar betoelaging en dergelijke op het vlak van het industrieel erfgoed en ontsluiting. Mag een vereniging die betoelaagd wordt door de Vlaamse Gemeenschap zich wel inlaten met onroerend erfgoed en onroerend erfgoed door bestemming? Kan men publicaties maken over het roerend en immaterieel erfgoed van een bedrijf zonder aandacht voor het fysieke gebouw? Kan men het enkel over de architecturale plannen hebben van een industrieel gebouw maar niet over de elevator als voorwerp? Er waren tijden dat het soms opmerkingen regende vanuit bij voorbeeld de Vlaamse administratie naar een door hen financieel gesteund steunpunt omdat het zich niet aan deze onmogelijke opdeling hield. Een ander probleem is dat er hierdoor eigenlijk geen Belgische of gemengd Brusselse "culturele" verenigingen kunnen betoelaagd worden vanuit bijvoorbeeld het Vlaamse niveau. Ook bestaan er aparte structuren rond monumentenzorg (Herita (fusie van Erfgoed Vlaanderen, het Forum voor Erfgoedverenigingen (voorheen Vlaamse Contactcommissie Monumentenzorg - VCM) en het Vlaamse Coördinatiecentrum Open Monumentendag) opgericht zijn en rond industriële archeologie of industrieel erfgoed (VCV (Vlaams Centrum voor Volkscultuur) of sinds

FARO [Vlaams Steunpunt voor cultureel erfgoed] (fusie van VCV en Culturele Biografie Vlaanderen vzw (CBV)) materiële cultuur en niet meer expliciet industriële archeologie - met eraan gelinkt SIWE (Stichting later Steunpunt Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed) later ETWIE (Expertisecentrum voor Technisch, Wetenschappelijk en Industrieel Erfgoed) binnen volkscultuur later cultureel erfgoed in Vlaanderen. In Wallonië maar ook voor (Franstalig) Brussel is er sinds 1984 het Patrimoine Industriel Wallonie-Bruxelles of PIWB. Soms werden er boten gemist, zoals de mogelijkheid om gebruik te maken van een Vlaamse kredietlijn rond bedrijfsarchieven naast de kleurarchieven. Hier zijn dan wel wat verenigingen rond actief (geweest): het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis, een groep binnen de sectie Archief van de VVBAD - Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief en Documentatie, ... & de vzw VVBA-AVAE (Vereniging voor de valorisatie van bedrijfsarchieven - Association pour la valorisation des archives d'entreprises) die opgericht werd in 1985. "De vereniging is een samenwerkingsverband tussen de bedrijfswereld en het Rijksarchief, gericht op het behoud en de valorisatie van het geschreven erfgoed van hedendaagse Belgische bedrijven. De website werd eind maart 2016 vernieuwd," kan men nalezen op de fiche van ETWIE.⁸

Nog documenten...

Maar nu hebben we het nog niet over de administraties gehad zoals er o.a. zijn: VIOE - Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed, nu (Agentschap) Onroerend Erfgoed en IPW - Institut du Patrimoine Wallon. Zij hebben ook nog hun documenten, archieven, etc. die betrekking hebben op de industriële archeologie en dit naast de bevoegde ministers, hun administraties en hun kabinetten.

Maar de definities van Paul Otlet uit 1934 rond "document" en "documentatie" gingen ruimer. En aan bepaalde delen gaven we gehoor in deze bundel van artikelen over "documentatie en industrieel erfgoed/industriële archeologie". Sommige artikels zoals dat van Bertels en Wouters hadden we ook daarom graag in deze *special* gehad.⁹

Maar niet alle soorten documenten konden in deze bundel. Over Belgische handelscatalogi is er bij voorbeeld reeds een artikel uit 2007 van medewerkers van het MOT (Museum voor de Oudere Technieken) dat terug te vinden is op het internet.¹⁰ We hadden het over briefhoofden kunnen hebben of over muurgeschilderde reclame, want ook dat zijn zeer interessante bronnen waar nog niet voldoende onderzoek naar gebeurde. Over emailplaten zijn er dan weer zeer

grondige studies.¹¹ Of misschien hadden we aandacht moeten besteden aan de opgang van *oral history* of mondelinge geschiedenis in de beginjaren van de industriële archeologie. Want ook getuigenissen en interviews zijn bronnen.¹²

Literatuur en poëzie

Ook de literatuur en de poëzie kunnen bijdragen tot een betere beeldvorming en zijn documenten die hiervoor kunnen ontsloten worden. Hieronder enkele voorbeelden uit het werk van Piet van Aken, Walter van den Broeck, Louis Paul Boon, Hendrik Conscience en Vincent Van Gogh qua literatuur.¹³

"In de zomer van het jaar 1903, vier jaar na de lock-out in de Gentse textiel fabrieken, brak staking uit in de steenbakkerijen langs de Rupel." van Aken, Piet. *De duivel vaart in ons*. Heidelberg-Orbis, 1969, p. 7.

"Maar ook de cité kun je nog onderverdelen. De 250 bakstenen huizen werden vanaf 1922 als een ijzersterke troef uitgespeeld om enerzijds een aantal achterdochtige Kempenaars van hun oude leefpatroon los te weken, en anderzijds een aantal vreemdelingen te verleiden om hier hun geluk te komen beproeven. (...) Tnieffabriek, de koperfabriek Rafolen, is alweer zo'n vierhonderd meter verder van Toudfabriek, de radiumfabriek Biraco, door een muur gescheiden."

van den Broeck, Walter. *Brief aan Boudewijn*, Manteau, 1982, 6e dr., p. 49-50.

"En hier, langs deze zijde der rivier, het land dat naakt tussen de huizen en de plumpe gebouwen der steenbakkerijen lag. Hier en daar steeg de grijze rook langzaam uit de brandende ovens omhoog, alsof het de aarde zelf was die smeulde en de rook zich op sommige plaatsen moeizaam een doortocht had gebaad."

van Aken, Piet. *Het hart en de klok*. (Vlaamse pockets ; 59). Heidelberg, 1961, p. 68.

"Ik werd, eenige maanden later, aangewezen om de kinderen der Engelsche werklieden, die rondom de groote tull-fabriek van den heer Wood woonden, bijzondere lessen in de Nederlandsche en Fransche talen te gaan geven; en vermits ik daar verplicht was, hoe gebrekkig ook, het Engelsch tusschen Engelanders te spreken, verkreeg ik in korten tijd een zeker gemak tot het bezigen dier taal."

Conscience, Hendrik. *Geschiedenis mijner jeugd*. J. Lebegue, 1888, p. 53.

[Het fabriekscomplex van William Wood lag aan de Herentalse Vaart te Antwerpen. Zie: Simons, L. ; Somers, M. ; van Ruyssevelt, A. *Hendrik Conscience of de Vlaamse 'wedergeboorte'*. (Kredietbank culturele-brochure reeks). KB - Kredietbank, 1983, p. 23.]

"Overal ziet men hier in het rond de grote schoorstenen en de ontzettende bergen steenkolen aan de ingang der mijnen, de zogenaamde Charbonnages. Gij kent die grote tekening van Bosboom's 'Chaufontaine', die geeft goed het karakter van dit land weer, alleen hier is alles steenkolen, in't noorden van Henegouwen steengroeven, en Chaufontaine meer ijzer. (...) De taal van de mijnwerkers is zo heel gemakkelijk niet te verstaan, maar men begrijpt het gewone Frans goed, mits men het maar vlug en grif spreken kan, dan heeft het vanzelf overeenkomst met hun patois, dat verbazend snel wordt gesproken. (...)"

Van Gogh, Vincent. *Brief aan Theo Van Gogh*. Petites Wasmes, 26 december 1878. Uit: Van Gogh, Vincent. *Borinage*. In: Ceuleers, Jan en Schaevers, Mark (samenst.) ; Warren, Hans (inl.). *Waar ligt België? Buitenlandse schrijvers op zoek*. Kritak, 1986, p. 102-103.

Maar evengoed een gedicht kan de hang naar het nieuwe van het toenmalige erfgoed illustreren :

*Wat vreeslyk, naer en woest gedruis
Doet gantsch den omtrek schokken ?
Wordt Hekla's loeyend gloed fornuis
Op raedren voort getrokken ?*

*Het naderdt als een bliksemstrael,
En kleurt de lucht van dampen vael !*

van Ryswyck, Theodoor. *De Yzeren Wegen in België*. In: van Ryswyck, Theodoor ; Staes, J. *Volledige werken van Theodoor van Ryswyck voor de eerste maal in den oorspronkelijken tekst en volgens tijdsorde gerangschikt opnieuw uitgegeven, met ophelderingen en een levensbericht van den dichter*. Deel III. Lodewijk Janssens, s.a., p. 39. Het gedicht dateert van 1839.

In een van de vitrines in het Letterenhuis zijn de gedichten 'Satans wagen of het Stoomtuig. Phantastisch Dichtstuk' (1837) van Hendrik Conscience, 'De Stoomwagen' (1859) van Jan van Beers, 'De stoomkoets' (1842) van Prudens van Duyse en de 'Ode by het openen der yzeren spoorbaen tusschen Antwerpen en Keulen' (1843) van Theodoor van Ryswyck te zien.¹⁴

Kunst en toekomst

En hoe zit het met de kunst (met inbegrip van de vakman en de overdracht van *skills* (kennistransfert), het design, ...) ¹⁵, de literatuur en de poëzie? Of het lied? ¹⁶ En waarom daar niet de andere vormen van folklore van de industriecultuur bij betrekken en hun documenten, die uit de fax of het fotokopieapparaat rolden, die op het computerscherm te lezen waren of zijn, die doorverteld werden of nog worden? ¹⁷ Want zij

hangen niet enkel in onze musea of liggen in onze bibliotheken maar kunnen als documenten een aanvullend beeld geven. Opvallend hierbij is de kruisbestuiving of de versmelting die merkbaar is tussen bibliotheken, documentatiecentra, archieven en musea als het gaat over (industriële) erfgoed, onderdeel van een ruimere trend. En in bibliografie en databank blijven we elkaar ook vinden.¹⁸

Maar hoe zit het met de toekomst: is alles om ons heen niet door de industrie veranderde natuur, die geëvolueerd is naar cultureel en deels vaak industrieel (verlaten) landschap?¹⁹ En helpt de industriële archeologie hierbij in het zoeken naar *blackspots* (om vroegere bodemvervuilende industriële activiteit in kaart te brengen) zoals het Verbond voor Heemkunde (VvH) dat destijds deed voor OVAM (Openbare Vlaamse Afvalmaatschappij) rond gasfabrieken?²⁰ Wordt alles uiteindelijk "digitaal geheugen"?²¹ Zal er in de toekomst meer gebeuren met documenten over migratie, vakbonden, ... en industriecultuur? En wat kunnen we nog allemaal verwachten van het fotomateriaal van vroeger als we er 3D of 4D (met tijdsas) cartografie op toepassen? Niet enkel een grote toekomst voor de prentkaarten van het Gemeentekrediet van België/Dexia die

nu in de bibliotheek van de Académie royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts de Belgique berusten? Maar ook voor de andere foto's met betrekking tot de industriecultuur?²² Of zweren we nog enkel bij de *abandoned places* van Henk van Rensbergen en anderen als relictien van dat industriële landschap (*urban exploration photography*)?²³ Waar we enkel nog trouwfoto's schieten, een raveparty organiseren? En waar we moeten leren kiezen, selecteren en vernietigen? ²⁴ Maar zal de industriële archeologie niet verder evolueren als wetenschap en hierdoor ook haar documenten en de omgang ermee?²⁵ Deze veranderingen zullen natuurlijk ook bepaald worden door het feit dat men structuren aanpast: de provinciale verantwoordelijkheid die steeds meer naar Vlaanderen/Wallonië maar ook bij de gemeenten ligt? Waardoor er een sterker verband met de lokale geschiedenis en heemkunde opduikt?²⁶

Dominique J.B. Vanpée

Tommestraat 63
3040 Ottenburg (Huldenberg)
dominiquevanpee@gmail.com

Juni 2016

Noten

- ¹ Van Istendaal, Geert. *Het Belgisch labyrint. De schoonheid der wanstalgheid*. De Arbeiderspers, 1989, 3e dr., p. 12.
- ² Levitin, Daniel [J.] ; Zijlemaker, Carla (vert.). *Een opgeruimde geest. Omgaan met de stortbloed aan informatie die dagelijks op je afkomt*. Atlas Contact, 2015, 4e dr., p. 15-16.
- ³ Wildiers, Max ; Huyghebaert, J (woord vooraf). *Het verborgen leven van de cultuur*. KB - Kredietbank [en Davidsfonds], 1988, p. 17.
- ⁴ Geldof, Dirk. *Niets meer maar beter. Over zelfbeperking in de risicomaatschappij*. Acco, 2002, 2e herwerkte uitg., p. 17.
- ⁵ De Cauter, Lieven. *Metamoderniteit voor beginners. Filosofische memo's voor het nieuwe millenium*. (Kristalpaleis). Vantilt, 2015, p. 7.
- ⁶ *Ibidem*, p. 7, p. 12-17 en p. 241.
Craeybeckx, J. The beginnings of the industrial revolution in Belgium. In : Cameron, R.E. (ed.). *Essays in French economic history*. Richard D. Irwin, 1970, p. 187-200.
Dorban, M. De beginperiode van de industriële revolutie. In : *Oostenrijks België, 1713-1794. De Zuidelijke Nederlanden onder de Oostenrijkse Habsburgers*. (Europalia 87 Österreich). Gemeentekrediet van België, 1987, p. 121-162.
Dubois, L. *Hambourg 1798. La naissance de la révolution industrielle*. Editract - Éditions du Cadran, 1994, 102p.
Dubois, L. La révolution industrielle en Belgique, naissance et paradoxes. *Revue générale*, 1995, vol. 126, no. 3, p. 29-43.
Gadisseur, J. De industriële doorbraak. In : *De industrie in België. Twee eeuwen ontwikkeling. 1780-1980*. Gemeentekrediet van België, 1981, p. 51-96.
Geldof, Dirk. *Niets meer maar beter. Over zelfbeperking in de risicomaatschappij*. Acco, 2002, 2e herwerkte uitg., p. 17-20.
Bauman, Z. *Postmodern ethics*. Wiley-Blackwell, 1993, 262 p.
Beck, Ulrich. *Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne*. (Edition Suhrkamp - Broschur ; 1365). Suhrkamp, 1986, 396 p.
Elchardus M. De diensteneconomie organiseren. De voorspelbare nieuwe sociale ongelijkheid weggommen. *Samenleving en politiek*, 1997, jrg. 4, nr. 10, p. 5-12.

Hitzler, R. "Der Vorhang im Tempel zerreißt..." Orientierungsprobleme im Übergang zu einer 'anderen' Moderne. In : Beck, U. en Sopp, P. (eds.). *Individualisierung und Integration. Neue Konfliktlinien und neuer Integrationsmodus?* Leske und Budrich, 1997, p. 49-64.

Inglehart, R. *Culture shift in advanced industrial society*. Princeton University Press, 1990, 504 p.

Stanley, Timothy en Lee, Alexander. It's still not the end of history. *The Atlantic*, September 1, 201 (geraadpleegd op 3 mei 2016), <<http://www.theatlantic.com/politics/archive/2014/09/its-still-not-the-end-of-history-francis-fukuyama/379394/>>.

7 A. Van volkskunde naar erfgoed!

Peeters, K.C. *Flämisches Volkstum*. Diederichs, 1943, 131 p./S.

[Ministère de la Communauté française. Direction d'administration de la promotion et de la diffusion artistiques.] Commission royale belge de folklore. Commission royale belge de folklore. Section wallonne. *La Commission royale belge de folklore, ses statuts, ses membres, ses publications: bibliographie complète*. Ministère de la culture française, 1975, 81 p.

Tielemans, Eddy en Top, Stefaan (samenst.). *Centrum voor Vlaamse Volkscultuur. Een gids*. Ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandstalige Cultuur. Sector voor Volksontwikkeling en Openbaar Bibliotheekwerk, 1981, 73 p.

Bausinger, Hermann. Volkskunde und Volkstumarbeit im Nationalsozialismus. In : Gerndt, Helge (Hrsg.). *Volkskunde und Nationalsozialismus. Referate und Diskussionen einer Tagung der Deutschen Gesellschaft für Volkskunde. München, 23.-25. Oktober 1986. (Beiträge für Volkskunde ; 7)*. Vereinigung für Volkskunde, 1987, p. 131-142.

Rooijackers, Gerard. Volkskundige perspectieven. *Brabantia*, 1989, jrg. 38, nr. 3, p. 3-7.

Beiträge zur Geschichte der Volkskunde : eine Wissenschaft im Widerspruch zwischen Leistung und Versagen. Humboldt-Universität, 1991, 128 p.

Van Haver, Jozef. De volkskunde in Vlaanderen. *Vlaanderen*, 1992 (geraadpleegd op 3 mei 2016), jrg. 41, nr. 1, p. 372-373, <http://www.dbnl.org/tekst/_vla016199201_01/_vla016199201_01_0091.php>.

De Meyer, Gust. *De zin van de onzin : de cultuur van de slechte smaak*. Hadewijch ; BRTN, 1994, 174 p.

De Meyer, Gust. *Populaire cultuur. (Cultuurstudies ; 1)*. Garant, 1995, 135 p.

Rzoska, Björn. De volkskunde na 1945 : een nieuwe wending. In : *Handelingen [van de Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis]*, 1998, vol. 52, p. 201-213.

Schoefs, Hilde. Centrum voor Vlaamse Volkscultuur (CVV). *Mores. Tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen*, december 1999, nulnummer, p. 9.

Top Stefaan. Het Vlaams Centrum voor Volkscultuur (VCV) als opvolger van de Koninklijke Belgische Commissie voor Volkskunde (K.B.C.V.), *Mores. Tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen*, december 1999, nulnummer, p. 8.

Lempereur, Françoise. *Du Doudou au Remoudou : arts et traditions populaires de Wallonie*. Labor, 1999, 159 p.

Dekker, Ton. Ideologie en volkscultuur : een geschiedenis van de Nederlandse volkskunde. In : Dekker, Ton ; Roodenburg, Herman en Rooijackers, Gerard (red.). *Volkscultuur. Een inleiding in de Nederlandse etnologie*. SUN ; Meertens Instituut, 2000, p. 13-65.

Roodenburg, Herman. 'Public folklore' en de volkskunde in Nederland en Vlaanderen. *Alledaagse dingen*, 2001, nr. 1, p. 5-8.

Jacobs, M. *Volkscultuur, een sector in beweging tussen sociaal-cultureel werk en cultureel erfgoed. Gids sociaal-cultureel en educatief werk*. Kluwer, 2001, afl. 32, p. Sociaal-cultureel werk met volwassenen, 1/12.

Adriaenssens, Ivo (fin. ed.) ; De Wever, Bruno ; Jacobs, Marc ; Janssens, Joris ; Peeters, Koen ; Rooijackers, Gerard ; Uytterhoeven, Michel ; De Pessemier, Tobias ; Devos, Veerle ; Duchamps, Helga ; Van Hoestenbergh, Barbara (auteurs) ; Knops, Guido (verantw.) ; Dietvorst, Els (illustrator) ; Corijn, Eric (consultant) ; Koning Boudewijnstichting (organisator van meeting) ; Vlaams Centrum voor Volkscultuur ; Vlaams Theater Instituut. *Alledaags is niet gewoon: reflecties over volkscultuur en samenleven. Alledaags is niet gewoon, Gent, 14 juni 2002*. Koning Boudewijnstichting - KBS, 2002, 325 p.

Capenberg, Joris ; Cools, Jan & De Rynck, Patrick (eds.) ; Albicht, Ludo ; Barber, Benjamin R. Besouch, Azedine ; Herman, Frank ; Laenen, Marc (aut.) ; Alkins, Ted (transl.). *Visies op erfgoed in Vlaanderen en Europa = Visions of heritage in Flanders and Europe = Optiques de gestions du patrimoine en Flandre et en Europe. (Erfgoed in breedbeeld = Widescreen heritage = Le patrimoine en gros plan)*. Culturele Biografie Vlaanderen, 2003, 164 p.

De Meyer, Gust. *Manifest van een cultuurpopulist : over de media, het middenveld en de cultuur van het volk*. Acco, 2003, 131 p.

De Meyer, Gust en Soenen, Ruth. *Alledaags is niet gewoon. Reflecties over volkscultuur en samenleven. Volkskunde*, 2003, vol. 104, nrs. 1-3, p. 195-218.

Jacobs, Marc en Rzoska, Björn. Een ongewoon, niet alledaags "wetenschappelijk" spektakel. De Meyer en Soenen uit de bocht. *Volkskunde*, 2003, vol. 104, nr. 4, p. 349-363.

Top, Stefaan. Van 'Folklore' (J. Gessler) naar 'Volkskunde' (K.C. Peeters) : een "onverkwikkelijke geschiedenis" aan de Leuvense Alma Mater (1937-1959). *Volkskunde*, 2003, vol. 104, nr. 4, p. 445-484.

Rzoska, Björn en Henkes, Barbara. *Volkskunde en Groot-Germaanse cultuurpolitiek in Vlaanderen, 1934-1944. Cahiers d'histoire du temps présent ('30-'60) = Bijdragen tot de eigentijdse geschiedenis ('30-'60)*, 2003 (geraadpleegd op 3 mei 2016), nr. 11, p. 71-100, <http://www.cegesoma.be/docs/media/chtp_beg/chtp_11/chtp11_004_Dossier_RzoskaHenkens.pdf>.

De Meyer, Gust. *Cultuur met een kleine c*. Acco, 2004, 351 p.

- van der Zeijden, Albert. Traditie en folklore : pleidooi voor een herwaardering van een nieuw leven van twee oude begrippen. *Volkskunde*, 2004, jrg. 105, nr. 4, p. 313-326.
- Vanpée, Dominique J.B. Einstein. Volkscultuur en/of erfgoed? Mores. Tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen, januari-februari-maart 2005, jrg. 6, nr. 1, p. 17-18.
- Jacobs, Marc en Rooijackers, Gerard. Een onbeschaamde blik. *Etnologie, volkscultuur, erfgoed en dagelijks leven. cULTUUR*, 2005, jrg. 1, nr. 1, p. 3-21.
- van der Zeijden, Albert. Folklore. *Alledaagse dingen*, 2005, jrg. 11, nrs. 3-4, p. 4-10.
- Top, Stefaan. De voorloper van Faro : of van volkscultuur naar cultureel erfgoed. *Mores. Tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen*, oktober-november-december 2007, jrg. 8, nr. 4, p. 7-10.
- Cultureel erfgoed : het verleden van de toekomst*. Unesco Platform UNESCO@Vlaanderen, 2003, 54 p.
- Wat verstaan we vandaag onder cultureel erfgoed? : over diversiteit, dialoog en verantwoordelijkheid. *Faro : tijdschrift over cultureel erfgoed*, januari-februari-maart 2003, jrg. 4, nr. 1, p. 12-13.
- De Munck, Bert. *Europese etnologie en erfgoed. (Onuitgegeven thesis)*. Universiteit Antwerpen. Faculteit Wijsbegeerte en Letteren, 2004, 2 dln.
- De Meyer, Gust. *De beste smaak is de slechte smaak : populaire cultuur en complexiteit*. Acco, 2006, 260 p.
- Grijzenhout, Frans (red.). *Erfgoed : de geschiedenis van een begrip*. Amsterdam University Press, 2007, 330 p.
- Folklore et culture. *Tradition wallonne*, 2007, tome 24, 240 p.
- Frijhoff, Willem. *Dynamisch erfgoed*. SUN, 2007, 109 p.
- Frijhoff, Willem. Cultureel erfgoed, cultuurbeleid en culturele dynamiek. Lezing bij de opening van FARO, Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed. *Faro, tijdschrift over cultureel erfgoed*, 2008, jrg. 1, nr. 1, p. 6-13.
- Breyne, Paul. *Erfgoed : een legaat uit het verleden met relevantie voor de toekomst. Rede uitgesproken door de gouverneur van West-Vlaanderen in de provincieraad van 6 oktober 2009*. Provincie West-Vlaanderen, 2009, 80 p.
- Margry, Peter Jan. De volkscultuur voorbij, op weg naar immaterieel erfgoed. *Volkscultuur magazine*, 2010, jrg. 5, nr. 1, p. 16-18.
- Zeebroek, Renaud. Présentation. *Uzance, revue d'ethnologie européenne de la Fédération Wallonie-Bruxelles*, 2011 (geraadpleegd op 3 mei 2016), vol. 1, no. 1, p. 3-6, <http://www.patrimoineculturel.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=fde39de9117b3ca6e36b53a91cd9719d1803ebcc&file=fileadmin/sites/colpat/upload/colpat_super_editor/colpat_editor/documents/Documents_Pat/Publications/Uzance/N.1/1_Renaud_Zeebroek.pdf>.
- B. Geschiedenis ~ erfgoed
- Savenije, Geerte. Waarom beweren we dit eigenlijk? : kritische reflectie op erfgoed in de geschiedenisles. *Kleio tijdschrift van de Vereniging van docenten in geschiedenis en staatsinrichting in Nederland*, 2015, jrg. 56, nr. 3, p. 18-21.
- Van Campenhout, Nico. Op zoek naar een 'historische canon'? : erfgoed, geschiedenis en maatschappij... *Faro, tijdschrift over cultureel erfgoed*, juli-augustus-september 2006, jrg. 7, nr. 3, p. 14.
- van Bortel, Carla. *Geschiedenis, erfgoed en didactiek. Rede in verkorte vorm uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar Historische Cultuur en Educatie aan de Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam op vrijdag 20 februari 2009*. Erfgoed Nederland, 2009, 39 p.
- Velle, Karel (woord vooraf). *Geschiedenis en erfgoed, bondgenoten of concurrenten? (Brandpunt ; 9)*. KVAB [Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten], 2012, 100 p.
- C. Van industriële archeologie (IA) naar industrieel erfgoed (met inbegrip van) [en terug]?
- Bruwier, Marinette. Un ensemble monumental à sauver, un musée à créer. Les ateliers et la cité ouvrière du Grand Hornu. *Bulletin du credit communal*, 1968, vol. 83, p. 23-30.
- Bruwier, M. ; Meurant, A. en Pierard, Chr. Un monument d'archéologie industrielle : les ateliers et la cité du Grand-Hornu. *Industrie*, janvier 1968, p. 39-56.
- Linters, Adriaan. Verslag van en bemerkingsen bij de avond over industriële archeologie georganiseerd door de Vlaams Geschiedkundige Kring op 29 januari 1973. *Hiostopia, tijdschrift der VGK*, 1973, jrg. 3, nr. 6.
- À propos du Colloque d'Archéologie Industrielle des 26 et 27 mai 1973. Université de l'Etat à Mons. Le Grand-Hornu. *Journal of Belgian History Revue belge d'Histoire contemporaine. Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 1973, vol./jrg. 4, nos./nrs. 3-4, p. 515-530.
- Baetens, Roland. Krachtlijnen voor een studie van de industriële archeologie. *Mededelingen van het Centrum voor Bedrijfs geschiedenis*, 1974, nr. 3, p. 1-6.
- Bruwier, Marinette. L'archéologie industrielle : les réalisations en Angleterre, les débuts en Belgique. *Revue du Nord*, octobre-décembre 1974 (geraadpleegd op 3 mei 2016), t. 56, no. 223, p. 479-492, <http://www.persee.fr/doc/rnord_0035-2624_1974_num_56_223_3272>.
- Colloquium industrielle archeologie van de Antwerpse haven*. Antwerpen, 26 oktober 1974, *Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius. (Mededelingen van het Centrum voor bedrijfs geschiedenis ; 4)*. UFSIA - Centrum voor Bedrijfs geschiedenis, 1975, 68 p.
- Bruwier, Marinette en Duvoisquel, Jean-Marie (o.l.v.). *En toen kwam de machine. Ontmoeting met de industriële archeologie*. Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid en Gemeentekrediet van België, 1975, 192 p.
- Thijs, Alfons. Industrial archeology as a branch of study of the history of material culture, some theoretical and methodological considerations. *Journal of Belgian history = Revue belge d'histoire contemporaine = Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis*, 1975, jrg. 4, nrs. 1-2, p. 145-156.

- Baetens, Roland. Een onderzoek naar het beoefenen van de industriële archeologie in België. *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, 1977, deel 92, afl. 1, p. 69-80.
- Aspects de la révolution industrielle en Wallonie, Musée de la Vie Wallonne, Liège, 1977-1978*. Musée de la Vie Wallonne, 1977, 14 p.
- Linters, A. Status questionis van de industriële archeologie in Belgisch Limburg. *Studies over de sociaal-economische geschiedenis van Limburg, Jaarboek van het sociaal-historisch centrum voor Limburg*, 1977, dl. 22, p. 33-48.
- Balthazar, Herman. Industriële archeologen bestaan niet. Een verkenning van de industriële archeologie: definities en realisaties. *Jaarboek van het Sociaal Historisch Centrum van Limburg*, 1977, jrg./dl. 22, p. 4-17.
- L'archéologie industrielle. Colloque de Colonster, 24-25-26 mai 1977. (Dossiers du C.A.C.E.F. ; 56)*. Centre d'action culturelle de la Communauté d'expression française - CACEF, mars 1978, 90 p.
- Ducastelle, Jean-Pierre. L'archéologie industrielle en Belgique. In : Agache, R. ; Bally, J.Ch. ; Mertens, J. ; de Boe, G. et Hubert, Fr. *Centenaire de la Société d'archéologie, d'histoire et de folklore de Nivelles et du Brabant wallon*, 1978, p. 103-132.
- Linters, A. Industriële archeologie in Vlaanderen. *Groniek*, 1979, jrg. 4, p. 9-12.
- De Herdt, René. Een nieuwe wetenschap op zoek naar een eigen identiteit : de industriële archeologie. *Handelingen der maatschappij voor geschiedenis en oudheidkunde te Gent - nieuwe reeks*, 1979, jrg. 33, p. 1-16.
- Le centre, une région économique, hier, aujourd'hui, demain. Exposition au charbonnage de Bois-du-Luc, septembre-octobre 1979, catalogue*. Centre hennuyer d'histoire et d'archéologie industrielles, 1979.
- Stols, Eddy. L'archéologie industrielle. Une source pour l'histoire du mode de vie dans une société industrielle. *Cahiers de Clío*, 1980, p. 38-53 & p. 64-77.
- Ducastelle, J.-P. L'archéologie industrielle dans le patrimoine du pays d'Ath, un premier bilan. *Études et documents du Cercle royal d'histoire et d'archéologie d'Ath et de la région*, 1980, t. 2, p. 229-287.
- Stiennon, J. *L'archéologie industrielle en Wallonie, 1978-1981. Rapport d'activités*. Université de Liège, 1981, 5 p. [rapport polycopié]
- Dagant, A. L'archéologie industrielle à Moulins par Yvoir en province de Namur. *Technologia*, 1981, t. 4, no. 3, p. 53-76.
- Denuit, M. ; Dehaen, R. et Parent, J. *Nos industries du passé*. Cercle d'histoire et de folklore de Haine-Saint-Pierre et de Haine-Saint-Paul, 1981, 212 p.
- Linters, Adriaan. *De wortels van Flanders Technology : industrieel erfgoed, industriële archeologie in Vlaanderen*. Kriak, 1987, 320 p.
- Berckmans, Paul ; Charlier, Georges ; Daels, Luc ; Verhoeve, Antoon en De Schepper, Jo. *Van industrie tot erfgoed*. Stichting Monumenten- en Landschapszorg, 1989, 163 p.
- Nijhof, Erik en Scholliers, Peter (red.). *Het tijdperk van de machine. Industrieel erfgoed in België en Nederland*. Vubpress, 1996, 192 p.
- Linters, A.J.J.A. Het vuile erfgoed : bemerkings over industriële archeologie in Vlaanderen. *Kultuurleven : tijdschrift voor cultuur en samenleving*, 1996, jrg. 63, nr. 8, p. 36-43.
- van den Boom, A.J.W. (red.). *Industrieel erfgoed in Vlaanderen. Erfgoed van industrie en techniek*, 1998, jrg. 7, nr. 3.
- Engelen, Tom. *Post-industrieel erfgoed en cybercultuur. (Onuitgegeven thesis)*. Hogeschool Sint-Lucas (Brussel), 1998, 47p.
- dv [Vanpée, Dominique ; op vraag van ks [Stals, Kristien] en reeds grotendeels aangeduid door am [Montald, André]. Beschermingen van industrieel, wetenschappelijk, ingenieurs- en technisch/technologisch erfgoed in 2003 in Vlaanderen vanuit M&L. SIWE nieuwsbrief, januari 2005, nr. 20, p. 11-13.
- dv [Vanpée, Dominique]. 'Industrieel erfgoed' als onderdeel van (volks)cultureel erfgoed. SIWE nieuwsbrief, juni-augustus 2005, nrs. 22-23, p. 42-43.
- Scholliers, Peter. Industriële archeologie in Vlaanderen. Een herdenking en tevens aanzet voor de toekomst. *Mores. Tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen*, 2006, jrg. 7, nr. 3, p. 19-24.
- De Vooght, Daniëlle en Vereenoghe, Tijl. Et-wie? : een kennismaking met het expertisecentrum voor technisch, wetenschappelijk en industrieel erfgoed. *Faro, tijdschrift over cultureel erfgoed*, 2013, jrg. 6, nr. 1, p. 12-17.
- Loeff, K. (bezorger). *Industrieel erfgoed. Van buitenbeentje binnen de monumentenzorg naar boegbeeld van de erfgoedzorg*. Primavera Pers, 2013, 87 p.
- D. Academisch erfgoed
- Reerink, Henriette. A portal to Dutch academic heritage : www.academiccollecties.nl. *Studium : tijdschrift voor wetenschaps- en universiteitsgeschiedenis*, 2013, jrg. 5, nr. 3, p. 110-118.
- De Rynck, Patrick ; Derez, Mark & Verbrugge, Anne. *Academisch erfgoed K.U.Leuven : verba docent, exempla trahunt*. Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen, 2006, 40 p.
- Jaenen, Marieke en Van den Bulck, Eric. *Het Thermotechnisch Instituut : een voorbeeld van industrieel academisch erfgoed*. Acco, 2008, 105 p.
- K.U.Leuven wil academisch erfgoed en rommel scheiden : elk personeelslid is erfgoedbeheerder. *Campuskrant : tijdschrift van de KU Leuven*, 16 januari 2008, jrg. 19, nr. 5, p. 12.
- Steyaert, Katrien. Academisch erfgoed in de kijker : computers uit een dicht verleden. *Campuskrant : tijdschrift van de KU Leuven*, 22 oktober 2008, jrg. 20, nr. 2, p. 17.

- Vanpaemel, Geert ; Rothier, Isabel ; Noordermeer, Trudi ; Scheelings, Frank ; Poot, Nathalai en Leenknecht, Simon. *Balans en perspectief academisch erfgoed in Vlaanderen*. Interuniversitair Platform voor Academisch Erfgoed, 2013, 54 p.
- Willekens, Tim. Na enkele decennia al rijp voor het museum : collecties academisch erfgoed departement elektrotechniek. *Campuskrant : tijdschrift van de KU Leuven*, 25 februari 2009, jrg. 20, nr. 6, p. 15.
- Zoektocht naar academisch erfgoed. *Akados : redelijk eigenzinnig informatiemagazine Vrije Universiteit Brussel*, februari-maart 2012, jrg. 15, nr. 1, p. 12-13.
- E. Ingenieurserfgoed = engineering heritage
- Baudet, Jean-C. (auteur) ; Ergo, André-Bernard ; Loumaye, Ernest ; Schoepp, Jean-Pierre et Willem, Léon (avec la collaboration de). *Les ingénieurs belges, de la machine à vapeur à l'an 2000. Histoire des techniques et prospective industrielle*. APPS, 1986, 171 p.
- De Corte, Bruno ; Engels, Robin ; Hastraete, Karel ; Van de Voorde, Stephanie ; Baerts, Alex en Viaene, Patrick ; Zenner, Dominique (fotografie). *Ingenieurs en hun erfgoed : een educatieve verkenningstocht naar de technische relictten van Belgische ingenieurs*. SIWE, 2009, 100 p.
- ⁸ Draye, A. De bescherming van het onroerend erfgoed in het Vlaams Gewest: twee recente decreten. *Tijdschrift voor gemeenterecht*, 1994, nr. 2, p. 65-79.
- Draye, Anne Mie. De Duitstalige Gemeenschap en de bescherming van het onroerend erfgoed. *Chroniques de droit public*, 2009, vol. 13, no. 1, p. 25-46.
- Onroerend erfgoed: een toelichting. Vlaamse overheid. Agentschap Onroerend Erfgoed, 2014, 72 p.
- Deweirdt, Michiel. De bescherming van het onroerend erfgoed in het Vlaamse Gewest. (Notariële praktijkstudiën). Kluwer, 2015, XIII+343 p.
- Becuwe, F. Erfgoed of zwerfgoed? Het roerend industrieel erfgoed in Vlaanderen. *Kultuurleven : tijdschrift voor cultuur en samenleving*, 1996, jrg. 63, nr. 8, p. 44-49.
- Vandenhende, Lise en Van Hoorick, Geert. Onroerend erfgoed : een nieuw decreet, een nieuwe wind. *Tijdschrift voor milieurecht*, 2014, jrg. 23, nr. 6, p. 520-544.
- Walterius, Jeroen. Immaterieel en oraal erfgoed in de e-erfgoeddimensie. *Faro : tijdschrift over cultureel erfgoed*, april-mei-juni 2005, jrg. 6, nr. 2, p. 21-27.
- Jacobs, Marc. Roerend en immaterieel erfgoed : een nieuw decreet in Wallonië (2002). *Mores*, 2002, nr. 3, p. 11-18.
- Jacobs, Marc. Van 'deus ex machina' en 'meesterwerk van compromissen' : tot een beleid en werking rond 'immaterieel erfgoed'. *Faro*, tijdschrift over cultureel erfgoed, oktober-november-december 2006, jrg. 7, nr. 4, p. 4-7.
- Van autostep tot straaljager, van hondenkar tot tonnenkraan : behoud en netwerking rond rollend, rijdend en vliegend erfgoed. *VCM-contact*, 2006, jrg. 13, nr. 49, p. 11-18.
- Van Geertruyen, Tacco. Status quaestionis van het debat over de definiëring en periodisering van de industriële archeologie. *SIWE magazine*, september 2008, nrs. 33-34, p. 2-25.
- Vanpée, Dominique ; (met dank aan) Viaene, Patrick en Van Royen, Harry. Werkgroep Bedrijfsarchieven binnen VVBAD – sectie Archief. *SIWE nieuwsbrief*, april-juni-augustus 2006, nrs. 26-27-28, p. 16.
- Walterus, Jeroen. De erfgoedverenigingswijzer : de verenigingswijzer voor erfgoed en volkscultuur in Vlaanderen. *Faro, tijdschrift over cultureel erfgoed*, mei 2004, jrg. 5, nr. mei, p. 12-18.
- Bruneel, Natan. Naar een actieve inventarisatie van erfgoedorganisaties in Europa. *Faro, tijdschrift over cultureel erfgoed*, januari-februari 2007, jrg. 8, nr. 1, p. 23.
- De Rynck, Patrick. *100 procent Herita : Herita, een hart voor erfgoed : ontdek de Herita-erfgoed sites*. Herita, 2013, 128 p.
- Gaier, Claude. Industrial heritage in Belgium. Part 2. The French speaking part of Belgium. In : Victor, Steven ; Wright, Helena and Vogel, Robert M. (eds.). *Industrial heritage '84. National reports*. Society for Industrial Archeology, International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage, s.d., p. 17-19.
- ETWIE. *Vereniging voor de valorisatie van bedrijfsarchieven (VVBA)*, <<http://www.etwie.be/database/actor/vereniging-voor-de-valorisatie-van-bedrijfsarchieven-vvba>> (geraadpleegd op 3 mei 2016).
- AVAE-VVBA, <<http://www.avae-vvba.be/#lancement-du-site-en-nerlandais/c35t>> (geraadpleegd op 23 mei 2016) met nog geen equivalent in het Nederlands op het ogenblik. Dus informatie enkel in het Frans op: <<http://www.avae-vvba.be>>. Hoe zit het trouwens met hun oude webstek! Werd deze gearchiveerd? :
- Vaerman, Gerrit ; Keyzer, Andreas ; den Hollander, Franciscus. Digitale incunabelen : over het belang van archiveren van websites. *Informatieprofessional*, 2001, jrg. 5, nr. 3, p. 16-19.
- ⁹ Otlet, Paul. *Traité de documentation. Le livre sur le livre. Théorie et pratique*. Éditions Mundaneum, 1934, 452+viii p.
- Bertels, Inge en Wouters, Ine. Documentatie en onderzoek naar industrieel erfgoed. *Onderzoeksreflecties. Erfgoed Brussel*, 2015, nrs. 15-16, p. 122-127.
- Bertels, Inge en Wouters, Ine. La documentation et l'étude du patrimoine industriel. Réflexions sur l'évolution de la recherche. *Bruxelles Patrimoines*, 2015, nos. 15-16, p. 122-127.

- ¹⁰ Vanbrabant, Katrien en David, Johan. Handelscatalogi, reclame als bron voor de geschiedenis van de technieken. *Erfgoed van industrie en techniek*, 2007 (geraadpleegd op 3 mei 2016), jrg. 16, nr. 1, p. 2-11, <<http://www.mot.be/webhdfs/v1/website/opzoeken/lectuur/artikels/reclame-als-bron.pdf>>. Op de website van het MOT bevindt zich trouwens het *Repertorium van de Belgische handelscatalogi (RCB)*: <<http://www.mot.be/nl/opzoeken/rcb>> (geraadpleegd op 3 mei 2016).
- ¹¹ Mestdagh, Jurgen. Historische briefhoofden : niet meer dan een marketing tool voor de ijdele ondernemer? *TIC, tijdschrift voor industriële cultuur*, 2005, dl. 2, nr. 4, cahier 36, p. 2-22.
Lingier, Rita. Kritische analyse van de visuele voorstelling van de bedrijfsgebouwen op briefhoofden van de Torhoutse weverij Textil des Flandres. *Jaarboek Het Houtland*, 2012, p. 55-64.
Plaichinger, Thomas et Ulmer, Bruno. *Le mur réclame. 150 ans de murs peints publicitaires*. Éditions Alternatives, 1986, 137 p.
Santocano, Adèle. La peinture murale publicitaire : un savoir-faire révolu. *Les nouvelles du patrimoine* (de l'Association des amis de l'Unesco), 2003, no. 101, p. 20-23.
[Crombé, Chris en Vanpée, Dominique.] Op muren geschilderde reclame. *SIWE magazine*, december 2003, nrs. 15-16, p. 23.
[Crombé, Chris en Vanpée, Dominique.] Op muren geschilderde reclame. *SIWE nieuwsbrief*, december 2003, nrs. 11-12-13, p. 18.
Parmentier, Isabelle. La publicité dans le paysage urbain : une mise en perspective historique. In : Collet, Emmanuel ; Joosten, Christian ; Paquet, Denis ; Parmentier, Isabelle et Vincke Vincent. *De la pub plein les murs. Peintures murales et enseignes commerciales*. Racine, 2010, p. 11-41.
Deschepper, Edwin. Reclamemuurschilderingen. Bedreigde getuigen van een vergeten verleden. *Forum-contact*, 2011, jrg. 18, nr. 70, p. 28-31
Deseijn, Guido. De muren spreken : muurreclame als kleurrijk tijdsbeeld. *TIC - Tijdschrift voor industriële cultuur*, 2013, nr. 121, p. 32-43.
Een specifieke vereniging houdt zich bezig met muurgeschilderde reclames : De muren spreken vzw J. Van Doorslaerstraat 5 bus 2 1840 Londerzeel - <www.demurenspreken.be>
Baeck, Mario ; De Plus, J. *Het Belgisch geëmailleerde reclamebord*. Weyrich, 2002, 160 p.
De Plus, J. *Émaillerie belge van 1920 tot 2012*. Weyrich, 2012, 245 p.
- ¹² Bleyen, Jan en Van Molle, Leen. *Wat is mondelinge geschiedenis?* Acco, 2012, 172 p.
Cellule mémoire ouvrière de Seraing. Des travailleurs témoignent 1886-1936. Récits sur la condition ouvrière à Seraing au dix-neuvième et au vingtième siècle. Carhop-MOC, 1986, 165 p.
De Herdt, René (red.). *Mondelinge geschiedenis : colloquium, 17 januari 1981 : handelingen*. Museum voor Industriële Archeologie en Textiel. Gent : Stadsbestuur Gent. Dienst voor Culturele Zaken, 1982, 37 p.
De Herdt, René (red.). *Handelingen van het tweede colloquium in Vlaanderen over mondelinge geschiedenis : 27 februari 1982*. Museum voor Industriële Archeologie en Textiel. Stadsbestuur Gent. Dienst voor Culturele Zaken, 1983, 60 p.
Deherdt, René. *Mondelinge geschiedenis in technische en industriële musea*. Inventarisatie en studie van oude technieken. Oost-Vlaamse Zanten. *Tijdschrift voor Vlaamse volkscultuur*, 2001, jrg. 76, nr. 3, p. 204-212.
Demoen, R. en Demoen, E. (red.). *Mondelinge geschiedenis : derde colloquium. 30 oktober 1983 : handelingen*. Museum voor Industriële Archeologie en Textiel met bijzondere medewerking van het Museum voor Volkskunde, Gent. Stadsbestuur Gent. Dienst voor Culturele Zaken, 1985, 65 p.
Deweever, Bruno. Een poort van het museum naar de stad. *Mondelinge geschiedenis in het Museum aan de Stroom*. In : *Cultureel jaarboek 2000*. Stad Antwerpen, 2001, p. 25-34.
Deweever, Bruno. *Mondelinge bronnen*. In : Van den Eeckhout, P. en Vanthemsche, G. (red.). *Bronnen voor de studie van het hedendaags België*. VUBPress, 1999, p. 1245-1260.
Deweever, Bruno. *Praktische handleiding voor individuele en collectieve projecten mondelinge geschiedenis*. Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-Nationalisme, 1988, 65 p.
Deweever, Bruno ; De Graeve, B (m.m.v.). *Mondelinge geschiedenis*. In : Art, J. (red.). *Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente. Deel 1 : Nieuwste Tijden - 19de-20ste eeuw*. Stichting Mens & Cultuur, 1993, p. 51-75.
Deweever, Bruno en François, Pieter. *Gestemd verleden : mondelinge geschiedenis als praktijk : object, methode, toepassing*. Vlaams Centrum voor Volkscultuur, 2003, 72 p.
Deweever, Bruno ; Rzoska, Björn et al. *Mondelinge geschiedenis basiscursus 2005-2006*. VCV, 2005, n.p.
Deweever, Bruno ; Rzoska, Björn ; Crul Charlotte en François, Pieter. *Van horen zeggen : mondelinge geschiedenis in de praktijk : projectengids*. Vlaams Centrum voor Volkscultuur, 2005, 71p. in een doos.
Gaus, Helmut ; De Graeve, Bie ; Simon, Frank en Verbruggen-Aelterman, Antonia. *Alledaagsheid en mondelinge geschiedenis : studie en toepassing in het secundair onderwijs*. (Bijdragen van het Interfacultair centrum voor lerarenopleiding. Universiteit Gent ; 1). Rijksuniversiteit Gent - Interfacultair centrum voor lerarenopleiding, 1983, 166p.
Meulenaer, G. *In de mijn is iedereen zwart*. EPO, 1984, 151p.
Pourbaix, Robert et Castelain, Marcel. *Souvenirs et récits de la mine*. Éditions du GABOS, 1991, 87p.
Proeve van oral history. Interview van de laatste werknemer van Vuurvaste Stenen Colpaert, Firmin Van Acker, op 24 augustus 1990. *TIC*, april-mei-juni 1994, dl. 46, jrg. 12, nr. 2, p. 20-29.

- Rzoska, Björn. Mondelinge geschiedenis : of het tastbaar maken van immaterieel erfgoed. *Faro* : tijdschrift over cultureel erfgoed, mei 2004, jrg. 5, mei, p. 23-24.
- Rzoska, Björn. Mondelinge geschiedenis en/op het internet. It takes two to tango. *Mores*. Tijdschrift voor volkscultuur in Vlaanderen, 2004, jrg. 5, nr. 3, p. 17-20.
- Perks, Robert (comp. & intro.) ; Briggs, Asa (forew.). *Oral history : an annotated bibliography*. British Library, 1990, xv+183 p.
- Tolleneer, Jan (red.). *Over mondelinge geschiedenis gesproken : handelingen van de studiedag mondelinge geschiedenis en documentaire informatie*. Gent, 11 december 986. (Bibliotheekkunde : verhandelingen aansluitend bij Bibliotheekgids (VVBAD) : 39). VVBAD, 1987, 193 p.
- Tolleneer, Jan ; Vanderpijpen, Willy (o.l.v.). *Mondelinge geschiedenis en documentaire informatie : een terreinverkennerstudie*. Jan Tolleneer, 1986, 72p + 6 bijlagen.
- Van Doorslaer, B. Historiek, toepassingsmogelijkheden en praktische tips voor het mondelinge geschiedenis onderzoek. In : Paesen, N. ; Vanden Berghe, Y. ; Van Doorslaer, B. *Dat bestond vroeger niet... Getuigenissen over het dagelijks leven in Limburg 1890-1940*. Provincie Limburg. Culturele Aangelegenheden, 1996, p. 335-.
- Van Mol, J.J. (dir.). *Histoire orale. (Chroniques rurales. Cahiers ; 1)*. Dire, 1988.
- Vande Winkel, Roel. *Mondelinge, historische bronnen in Vlaanderen: een kritische bevraging naar de huidige expertise (kennis, ervaring en realisaties) inzake de productie, bewaring en ontsluiting van mondelinge, historische bronnen in Vlaanderen als vorm van oraal erfgoed*. Eindverslag onderzoeksproject. Gent : Universiteit Gent, 2004, 98+33 p.
- 13 Extra info met betrekking tot Boon:
Boon, Louis Paul. *Pieter Daens of hoe in de negentiende eeuw de arbeiders van Aalst vochten tegen armoede en onrecht. Geïllustreerd met tweeëndertig reproducties naar tekeningen, foto's en documenten*. De Arbeiderspers, 1971, 661 p. + 32 foto's.
Humbeek, Kris. *Louis Paul Boon en de fabrieksstad Aalst. (Boon-studies ; 10)*. L.P. Boon-documentatiecentrum, 1999, 150 p.
Humbeek, Kris ; Tilkin, Kristoff (samenst. & research). *Onder de giftige rook van Chipka : Louis-Paul Boon en de fabrieksstad Aalst*. Ludion & Querido, 1999, 311 p.
Boon, Louis Paul. *De Kappelekensbaan : roman*. De Arbeiderspers, 1971, 295 p.
- 14 Het Letterenhuis, De Satanswagen,
<http://www.letterenhuis.be/Museum_Letterenhuis_NL/LetterenhuisNL/LetterenhuisNL-Museum/Museumparcours/De-19de-eeuw/Hendrik-Conscience-en-de-roman/De-Satanswagen.html>
(geraadpleegd op 3 mei 2016).
- 15 Calvera, Anna ; Creixell, Rosa ; Vélez, Pilar ; Freixa, Mireia ; Sala, Teresa-M. ; Vives (Chillida) , Julio ; Bru, Ricard ; Bejarano, Juan C. ; Fondevila, Mariàngels (authors) ; Calvera, Anna (introduction). *From industry to art. Shaping a design market through luxury and fine crafts (Barcelona 1714-1914). Essays on local history*. Editorial Gustavo Gili, 2013, 247 p.
Dabakis, Melissa. Formulating the ideal American worker : public responses to Constantin Meunier's 1913-14 exhibition of labor imagery. *The public historian*, 1 October 1989, vol.11, no. 4, p. 113-132.
Heine, Charles (auteur) ; Dubois, Léon & Vandenhoute, Jacques (préface). *L'artisanat, l'entreprise et la révolution industrielle avant 1914*. Bruxelles : Ch. Heine, 1996, 176 p.
Stiennon, Jacques. Industriële archeologie en de kunst van Léonard Defrance tot Paul Delvaux. In : Bruwier, Marinette en Duvosquel, Jean-Marie (o.l.v.). *En toen kwam de machine. Ontmoeting met de industriële archeologie*. Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid en Gemeentekrediet van België, 1975, p. 94-101.
Harper, Douglas. *Working knowledge. Skill and community in a small shop*. University of California Press, 1992, first paperback printing, 224 p.
de Pooter, Patrick. Secret professionnel et secret de la confession. *Journal des tribunaux*, 2002, p. 201-206.
Kieckens, L. De half-ambachtelijke fabricatie van kousen en sokken op handbreimachines. *TGTIC*, 1987, dl. 18, p. 27-41.
Vandevoorde, Stephanie. *Bouwen in beton in België 1890-1975. Samenspel van kennis, expertise en innovatie*. UGent, 2011.
Wouters, Ine ; Debouw, Michael and Verdonck, Ann. Restoration of the 1824 Wissekerke iron suspension footbridge : construction details revealed. *International Journal of architectural heritage : conservation, analysis and restoration*, 2015, vol. 9, no. 7.
- 16 Demoen, Erik. *Liederen der industriële revolutie : een exploratie doorheen de wereld van het volkslied*. Vereniging voor Industriële Archeologie en Textiel, 1987, 3 vols.
Himler, Albert. Analyse van Antwerpse schippersliedjes uit ca. 1900. *Koninklijke havenwerktuigen*, februari 2003, jrg. 58, nr. 2, p. 20-24.
Marechal, Julien. *Quand le pays liégeois chante l'ouvrier. L'image du travailleur dans la chanson sociale 1894-1940. Approche critique et analyse de contenu. (Thèse)*. Louvain-la-Neuve UCL, 2009.

- Top, Stefaan ; Matthys, Marlies ; Pelgrims, Fernanda en Vanpée, Dominique. Komt vrienden, luistert naar mijn lied : aspecten van de marktzanger in Vlaanderen (1750-1950), geannoteerde bibliografie - registers - collectie Wilfried Grauwels. (Retrospectief ; (4)). Lannoo, 1985, 191 p.
- ¹⁷ Bausinger, Hermann. Gibt es eine Volkskunde der Industriegesellschaft. Die Schulwarte, 1966, Bd./Vol. 19, H. 1, S./p. 14-27.
Brunvand, Jan. "Lights out!" A faxlore phenomenon. The skeptical inquirer, March 1995, vol. 19, no. 2, p. 32.
Dundes, Alan and Pagter, Carl R. Never try to teach a pig to say. Still more urban folklore from the paperwork empire. Wayne State University Press, 1991, 436 p.
Dundes, Alan and Pagter, Carl R. When you're up to your ass in alligators... More urban folklore from the paperwork empire. Wayne State University Press, 1987, 272 p.
Dundes, Alan and Pagter, Carl R. Work hard and you shall be rewarded : urban folklore from the paperwork empire. Wayne State University Press, 1992, rev. ed., 248 p.
Errata : censure of a photocopylore display. Journal of folklore research, 1 January 1996, vol. 33, no. 1, p. 92.
Gafu, Cristina and Badea, Mihaela. A case study on using Xeroxlore in teaching English at academic level. Procedia - social and behavioral sciences, 22 April 2014, vol. 128, p. 134-139.
Hatch, Mary Jo and Jones, Michael Owen. Photocopylore at work : aesthetics, collective creativity and the social construction of organization. Studies in cultures, organizations and societies, 1997, vol. 3, no. 2, p. 263-287.
Levine, Lawrence W. The folklore of industrial society : popular culture and its audiences. The American historical review, December 1992, vol. 97, no. 5, p. 1369-1399.
Mcgillivray, Don. Folklore in the age of the photocopier. Edmonton journal, July 21, 1990, p. D8.
McLuhan, Herbert Marshall. The mechanical bride : folklore of industrial man. The Vanguard Press, 1951, vii+157 p. [reissued : Gingko Press, 2002]
Michael, Nancy. Censure of a photocopylore display. Journal of folklore research, May 1, 1995, vol. 32, no. 2, p. 137.
Portnoy, Ethel ; Neary, Scott (tek.). Broodje aap : de folklore van de post-industriële samenleving. De Harmonie, 1978, 164 p.
Portnoy, Ethel ; Neary, Scott (tek.) ; Kousbroek, Hepzibah (vert.). Broodje aap met : een bijdrage tot de folklore van de post-industriële samenleving. De Harmonie, 1992, 181 p.
Preston, Michael J. Traditional humor from the fax machine : all of a kind. Western folklore, April 1994, vol. 53, no. 2, p. 147-169.
Preston, Michael J. Xeroxlore. Keystone folklore (Pennsylvania Folklore Society), 1974, vol. 19, p. 11-25.
Stanton, Harry Dean. Xeroxlore : folklore in the age of mechanized reproduction, <<http://bavatuessdays.com/xeroxlore-folklore-in-the-age-of-mechanical-reproduction/>> (geraadpleegd op 23 mei 2016).
- ¹⁸ Accart, Jean-Philippe ; Couture, Carol (préface). *Regards croisés sur les métiers des sciences de l'information. Bibliothèques, archives, documentation, musées*. Éditions Klog, 2014, 119 p.
Moulinier, Pierre. Archives, bibliothèques, musées. *Bulletin des bibliothèques de France*, 1994, no. 5, p. 16-23.
Saez, Guy. Les musées et les bibliothèques. *Bulletin des bibliothèques de France*, 1994, no. 5, p. 24-32.
Trant, Jennifer. Emerging convergence? Thought on museums, archives, libraries and professional training. *Archives and museum informatics, museum management and curatorship*, december 2009, vol. 24, no. 4, p. 369-386.
Zorich, Diane ; Waibel, Günter and Erway, Ricky. *Beyond the silos of the LAMs : collaboration among libraries, archives, and museums*. (OCLC research publication). OCLC, 2008, 59 p.
- A. Databanken
vanden Berg, Leo. Karrenmuseum lanceert databank historische voertuigen. *Faro, tijdschrift over cultureel erfgoed*, 2015, jrg. 8, nr. 1, p. 52-55.
Van der Hertten, Bart en Hoplins, Edwin. Transport in België 1830-1990. Reconstructie van een databank. *Tijdschrift van het Gemeentekrediet*, 1997, nr. 201, p. 5-21.
- B. Archief
Apers, L. en Deniel, P. *Ecomuseum en archief van de Boomse baksteen*. EMABB, 1985, 37 p.
Bauwens, Marc. Archieven in de FNO? Bouwhistorisch en bouwfysisch onderzoek van de gewezen katoenfabriek Filature Nouvelle Orléans, Nieuwevaart, Gent. *TIC - Tijdschrift voor industriële cultuur*, 1996, 54, p. 2-17.
Bedrijfs geschiedenis & bedrijfsarchieven in België, 19de en 20ste eeuw. Themanummer. *Belgisch tijdschrift voor nieuwste geschiedenis (BTNG) = Revue belge d'histoire contemporaine (RBHC)*, 2003, jrg. 33, nrs. 3-4.
Bricteux, Pierre. *Supplément aux inventaires des archives des sociétés constituant le groupe Cockerill Sambre*. Centre d'Histoires des Sciences et des Techniques de l'Université de Liège, 2001. [Onuitgegeven inventaris - raadpleegbaar in het Centre d'Histoires des Sciences et des Techniques de l'Université de Liège]
Copejans-Desmedt, Hilda. De bedrijfsarchieven in België. In : *Economische geschiedenis van België. Behandeling van de bronnen en problematiek. Handelingen van het colloquium te Brussel, 17-19 november 1971*. Algemeen Rijksarchief, 1972, p. 205-220.
Copejans-Desmedt, Hilda. Industriële archeologie en het archief. In : Bruwier, Marinette en Duvosquel, Jean-Marie (o.l.v.). *En toen kwam de machine. Ontmoeting met de industriële archeologie*. Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid en Gemeentekrediet van België, 1975, p. 70-77.

- Coppejans-Desmedt, Hilda. Bedrijfsarchieven : bronnen van het roerend cultureel erfgoed. *Bibliotheek- en archiefgids*, 1992, jrg. 68, nr. 1, p. 12-16.
- Coppejans-Desmedt, Hilda. Waarheen met het bedrijfsarchief? *Spiegel historiael*, 1975, p. 28-33.
- Coppejans-Desmedt, Hilda ; Luyckx, C. ; Vanoverstraet, D. en Wellens, R. *Bedrijfsarchieven toegankelijk voor het publiek in België. Supplement op de "Gids van de bedrijfsarchieven bewaard in de openbare depots van België" = Archives d'entreprises accessibles au public en Belgique. Supplément au "Guide des archives d'entreprises ..."*. Algemeen Rijksarchief [ARA], 1998.
- Cresens, André. Behoud en beheer van bedrijfsarchieven. De moeilijke praktijk. *IWE*, juni 2001, nr. 11, p. 10-12.
- Dambryne, Johan. Het Boelwerfarchief ontsloten. *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, 2008, 111, p. 293-302.
- De Corte, Bruno. De industriële archeologie en het audiovisueel archief. *Industriële archeologie*, 1989/31, p. 54-81.
- De Porre, A. Nieuw materiaal over beluiken in het Stadsarchief. *Archieflink*, oktober 2009, jrg. 9, nr. 4, p. 4-6.
- Dekeukeleire, Martine. Brouwerij Schaeckert-den Valck en haar uitrusting. Archeologische resten en archiefgegevens. In : Degré, Sylvie (red.). *Brouwerijen in de Sint-Katelijnwijk*. Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1995, p. 67-76.
- Depauw, Claude. Enquêtes de commodo et incommodo et permis de bâtir à Mouscron entre 1904 et 1914. *Mémoire de la Société d'histoire de Mouscron et de la région*, 1992, vol. 14, p. 89-102.
- Depauw, Claude. Les archives de la filature Motte & Cie à Mouscron. *Archives et bibliothèques de Belgique*, 1988, tome 59, p. 67-69.
- Dewinne, Liliane. Gentse Floraliën. Een duik in het archief. *Toerisme in Oost-Vlaanderen*, 2000, jrg. 49, nr. 2, p. 8-10.
- Inventaires d'archives d'entreprises. Archives de l'Etat à Liège. A.R. = A.G.R.*, 1971.
- Fuzeau, P. Les archives industrielles en Belgique. *Archimag*, 1986, nr. 6-7, p. 12-13.
- Janssens, Gustaaf. *Bedrijfsarchieven Kempische Steenkolenmijnen*. Algemeen Rijksarchief (A.R.) 1989. [Archief K.S.-Waterschei N.V.]
- Leboutte, René. *La problématique de la sauvegarde des archives relatives aux entreprises en Belgique. Notes préliminaires. (Miscellanea Archivistica. Studia 17)*. Archives Générales du Royaume = Algemeen Rijksarchief, 1991, 97 p.
- Nouveaux inventaires d'archives d'entreprises. Archives de l'Etat à Liège. A.R. = A.G.R.*, 1983, ? p.
- Pagnoul, Anne-Marie et Desmed-Thielemans, Marie-Rose. *La révolution industrielle (1750-1850): exposition d'archives*. A.G.R. = A.R.[A.], 1984, v+86f.
- Sirjacobs, Isabelle. Solvay-Couillet. Histoire d'une site industriel. In : Despy-Meyer, Andrée et Devreese, Didier. *Ernest Solvay et sont temps. (Archives de l'ULB)*. ULB, 1997, p. 299-317.
- Tinchi, Francis. *Le Fourneau Saint-Michel vu à travers les archives et les témoignages*. Service des musées provinciaux de la province de Luxembourg, 1982, 24 p.
- Van Dijck, M. en Daems, Nathalie. De scheepsbouwer Panesi. Een geschiedenis van de Oostendse werven en vissersschepen. *Relicta*, 2015, 12, p. 283-322.
- Van Doorslaer, B. Le bassin de la Campine. In : *L'héritage des gueules noires. De l'histoire au patrimoine industriel*. Archives de Wallonie, 1994, p. 191-224.
- Van Overstraeten, D. Sauvegarde et exploitation des archives d'entreprises = Behoud en valorisatie van bedrijfsarchieven. In : Handeling van de studiedag van 21 mei 1986. Miscellanea aangeboden aan M.-R. Thielemans. In : *Archief en bibliotheekwezen in België*, 1987, extranummer 29
- Vancoppenholle, Chantal. Het archief van de Tanneries de Saventhem, een vondst in de kelder van een gerenoveerd bedrijfspand. *IWE*, januari 1999, nr. 6, p. 4-5.
- François, Luc ; Lenders, Piet en Vancoppenholle, Chantal. *Tussen beleid en belang. Geschiedenis van de Kamers van Koophandel in België (17de-20ste eeuw)*. (Dossiers reeks 2 ; 10). Rijksarchief, 1995, 128 p.
- Vannieuwenhuysse, Johan. Het West-Vlaamse provinciaal archief en de industrialisatie. In : Vannieuwenhuysse, Johan. *Goed garen gesponnen? Industrialisatie in de provincie West-Vlaanderen 1800-1940*. Provincie West-Vlaanderen, Archiefdienst : 1998, p. 93-98.
- Verhulst, Jef. Een blik in de zakken en de mouwen van het internationaal archief voor douane en accijnzen. *Museumkatern*, 2001, 21, p. 6-7.
- C. Bibliotheek
- Danckaert, Lisette. Industriële archeologie en de bibliotheken. In: Bruwier, Marinette ; Duvosquel, Jean-Marie (o.l.v.). *En toen kwam de machine. Ontmoeting met de industriële archeologie*. Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid en Gemeentekrediet van België, 1975, p. 78-85.
- D. Documentatie
- Vroom, I. Wat kan het postmuseum met zijn patrimonium, zijn archief en zijn documentatie aan de heemkundige kring aanbieden bij het opstellen van de postgeschiedenis? *Ons heem*, 1988, jrg. 42, 206, p. 41-56.
- E. Musea
- Linters, Adriaan. Industriële archeologie en de musea in Vlaanderen. In: Bruwier, Marinette ; Duvosquel, Jean-Marie (o.l.v.). *En toen kwam de machine. Ontmoeting met de industriële archeologie*. Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid en Gemeentekrediet van België, 1975, p. 52-57.
- Schroeder-Gudehus, B. *La société industrielle et ses musées*. Archives Contemporaines, 1992, ? p.

Willem, Léon. Industriële archeologie en de musea in Wallonië. In : Bruwier, Marinette en Duvosquel, Jean-Marie (o.l.v.). *En toen kwam de machine. Ontmoeting met de industriële archeologie*. Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid en Gemeentekrediet van België, 1975, p. 58-69.

F. Bibliografie

Bracke, Nele. *Bronnen voor de industriële geschiedenis : gids voor Oost-Vlaanderen (1750-1945)*. Academia Press, 2000, 427 p.

Broes, Karel. Bronnen en bibliografie pompwatermolens. *Molenecho's*, jaargang 32, nr. 3, juli-oktober 2004, p. 317-320.

Linters, Adriaan. Bibliografie industrieel erfgoed 1981-1983. *Tijdschrift industrieel erfgoed. Driemaandelijks tijdschrift van de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie [VVIA]*, 1988, 8.

Steffens, Sven. *Étude sur l'impact urbanistique de l'industrialisation à Bruxelles (1846-1988). Deuxième partie. Bibliographie de l'industrie de la région bruxelloise*. U.L.B. - La Fonderie, s.d., ? p.

Steffens, Sven. *L'industrie à Bruxelles. Bibliographie. (Série Documentation bruxelloise 1)*. (Eliane Gubin & Jean Puissant Ed. / U.L.B.) 1993.

Treue, Wilhelm ; Pönicke, Herbert ; Manegold, Karl Heinz Manegold. *Quellen zur Geschichte der industriellen Revolution*. Musterschmidt, 1966.

Vanpée, Dominique. Een mogelijke start...literatuur rond hout (bibliografie). *SIWE magazine*, 2004, nr. 24, p. 25-26.

VUB. *Een bibliografie industriële archeologie en industrieel erfgoed in België = Une bibliographie de l'archéologie industrielle et du patrimoine industriel en Belgique = A bibliography on industrial archaeology and industrial heritage in Belgium*, <<http://www.vub.ac.be/SGES/ia/interactivebiblio.html>> (bezocht op 3 mei 2016).

- ¹⁹ *Le paysage de l'industrie : région du Nord, Wallonie, Ruhr*. Archives de l'architecture moderne - AAM, 1975, 173 p.
Berckmans, Paul. *Le Borinage 1785-2014. Naissance et développement de la culture et des paysages industriels dans le plus ancien bassin houiller du continent européen. (Les dossiers de l'IPW ; 17)*. IPW - Institut du Patrimoine Wallonne, 2015.
Tijdschrift voor ecologische geschiedenis liep van Jrg. 1, nr. 1 (1996)-jrg. 2, nr. 2 (1997) en werd uitgegeven door Academia Press te Gent.
- ²⁰ van Royen, Harry J.L. ; Van den Brande, Luc (voorwoord). *De productie van gaslicht in Vlaanderen, 1824-1914*. Verbond voor Heemkunde, s.a., 29 p.
- ²¹ Smith Rumsey, Abby. *When we are no more. How digital memory is shaping our future*. Bloomsbury publishing, 229 p.+ 8 p. of plates (n.p.)
Deckmyn, Dominique. Welke toekomst heeft onze geschiedenis nog? *De Standaard*, donderdag 2 juni 2016, jrg. 93, nr. 128, p. D10-D11.
- ²² *Het vergeten middenveld? Migrantenorganisaties en hun erfgoed. KADOC workshop, Leuven, 26 februari 2010 - 27 februari 2010*. KADOC, 2010, losbladig.
Deconinck, Ria. Archief van ABVV-syndicale delegatie Papierfabriek van Langerbrugge. *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de geschiedenis van sociale bewegingen*, (2007) 2, p. 57-62.
Vanpée, Dominique. II. De Centrale Werkplaatsen – toen nog de Grand Central Belge – en het begin van de vakbonds- en socialistische partijwerking in het Leuvense. In : Brepoels, Jaak (voorwoord) ; Cresens, André ; Vanpée, Dominique ; Gysen, Rebecca en Van Bellingen, Stef (auteurs) ; Gysen, Rebecca ; Albers, Beatrijs en Prové, Evelien (algemene coördinatie) ; Schollen, An (eindredactie getuigenissen) ; Desmet, Ludwig ; Gysen, Rebecca en Albers, Beatrijs (eindredactie). Centrale Werkplaatsen. Leuven. Stadsbestuur Leuven – Erfgoedcel Leuven en Stedelijke Academie voor Beeldende Kunst Leuven, 2006, p. 37-40.
Overlap met de geschiedenis van de gewone man of sociale geschiedenis? : Art, Jan ; Baerten, Jan ; Braekman, Walter ; Cloet, Michel ; De Keyser, Raf ; De Maesschalck, Edward ; De Wachter, Liliane ; De Weerd, Denise ; Dhondt, Luc ; Driesen, Ivo ; Everaert, John ; Gaus, Helmut ; Grauwels, Anne ; Hannes, Jules ; Huys, Eric ; Linters, Adriaan ; Lis, Rina ; Morren, Paul ; Neckers, Jan ; Nauwelaerts, Mandy ; Peeters, Jean-Paul ; Pikhaus, Dorothy ; Scholliers, Etienne ; Scholliers, Peter ; Soly, Hugo ; Struye, Johan ; Thoen, Hugo ; Van den Auweele, Dirk ; Vandenbroeke, Chris ; Van den Eeckhout, Patricia ; Van der Eycken, Michel ; Van Isacker, Karel ; Van Eenoo, Romain, Van Velthoven, Harry ; Vermaut, Jos ; Verrijcken, Amber, Wils, Lode en Willemsen, Arie (wet. medew. / deels auteurs) ; De Brouwer, Walter (prod. boek). *Geschiedenis van de kleine man*. BRT - Open School, 1980, 2e herw. uitg., 213 p.
Of zondagsrust? : Miller, Stephen. *The peculiar life of sundays*. Harvard University Press, 2008, 310 p.
Abeels, Gustave. Industriële archeologie, oude foto's en prentbriefkaarten. In : Bruwier, Marinette en Duvosquel, Jean-Marie (o.l.v.). *En toen kwam de machine. Ontmoeting met de industriële archeologie*. Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid en Gemeentekrediet van België, 1975, p. 86-93.
Dambryne, Johan. Het visuele geheugen van een legendarische scheepswerf – De imposante fotocollectie van de Boelwerf te boek gesteld. *Annalen van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, 2014, 117, p. 209-232.
Decraene, Steven ; Denruyter, Peter en Sciote, Geert. *Air Nostalgie*. Van Halewyck, 2002, ? p.
Jacobs, M. Archives photographiques : Anderlecht : la fabrique d'indienne de Berlemont-Rey. *Anderlechtensia*, 1998, jrg. 87, p. 19-23.

- Moreau, Roger. *Archiefbeelden Gent. Deel V: beluiken, poortjes en cités*. Tempus Publishing Group Ltd.) 2003.
Moreau, Roger. *Archiefbeelden Gent VI : beluiken, poortjes, en cités*. Tempus Publishing Group Ltd.) 2005.
Vanloo, Anne et Mierop, Catherine. *Inventaire visuel de l'architecture industrielle de l'agglomération de Bruxelles*. Archives d'architecture moderne, 1984, 23 vols.
- Vercheval, Georges et Vercheval-Vervoort, Jeanne. *Verreries en Wallonie. Photographies d'hier et d'aujourd'hui*. (Archives de Wallonie). Photographie Ouverte, 1983.
- 23 Abandoned places, <<http://www.abandoned-places.com>> (geraadpleegd op 3 mei 2016).
van Rensbergen, Henk. *Henk van Rensbergen. Photography of abandoned places*, <<http://www.henkvanrensbergen.be>> (geraadpleegd op 3 mei 2016).
Vanpée, Dominique. De Stordeur als verlaten plaats. Een kort interview met Henk Van Rensbergen. *SIWE magazine*, juni-september 2005, nrs. 22-23, p. 29-30.
van Rensbergen, Henk ; Demetter, Lode en Rast, Nicolas (vert.). *Abandoned places*. Lannoo, 2007, 143 p.
Abandoned places. Urban exploration Henk van Rensbergen. Fototentoonstelling MIAT. *TIC. Tijdschrift voor industriële cultuur*, 2007, nr. 98, p. 2-31.
Philips, Monique. Abandoned. An urban explorer captures on film the beauty of the derelict. *Flanders today, independent newsweekly*, 2 April 2008 (geraadpleegd op 3 mei 2016), no. 23, p. 12-13, <<http://www.henkvanrensbergen.com/wp-content/uploads/2013/10/flanders-today-abandoned-places.pdf>>.
van Rensbergen, Henk ; Vandecaveye, Rosemarie (vert.). *Abandoned places. 2*. Lannoo, 2010, 2e dr., 171 p.
[Derycke, Erik.] Schoonheid in verval. Urban explorer Henk Van Rensbergen. Op locatie : verlaten plaatsen. *Shoot*, 2010 (geraadpleegd op 3 mei 2016), nr. 5, p. 47-51, <<http://www.henkvanrensbergen.com/wp-content/uploads/2013/10/shoot-2010.pdf>>.
Stevan, Caroline. Photographies de lieux interdits. *Le Temps*, jeudi 25 août 2011 (bezocht op 3 mei 2016), p. 24, <<http://www.henkvanrensbergen.com/wp-content/uploads/2013/11/PhotoInterdites.pdf>>.
Robinson, Frances. What's left behind. *The Wall Street Journal*, October 12, 2012 (geraadpleegd op 3 mei 2016), <<http://www.wsj.com/articles/SB10000872396390443615804578042473702187886>>.
van Rensbergen, Henk (fotografie & tekst) ; Bogaert, Christelle (red.) ; Lomax, Michiel (vert.). *Abandoned places. 3*. Lannoo, 2012, 190 p.
Бочарова, Анастасия ; Ван Ренсберген, Хенк (foto's). ПУСТОЕ МЕСТО. *FHM (Russia)*, 2014 (geraadpleegd op 2 mei 2016), <<http://www.henkvanrensbergen.com/wp-content/uploads/2014/05/fhm-russia-henkvanrensbergen-smaller-copy.pdf>>.
Sipes, Todd. *Urban exploration photography : a guide to creating and editing images of abandoned places*. Peachpit Press, 2015, 312 p.
van Rensbergen, Henk ; Morrison, Vicky (transl.). *Abandoned places : photographer's selection*. Lannoo, 2014, 223 p.
van Rensbergen, Henk ; de Man, Bracha (transl.) ; Shapiro, Melanie (copy-ed.). *Abandoned places*. Lannoo, 2016, 160 p.
- 24 Vanpée, Dominique. Huwelijksreportages op industriële sites - het voorbeeld van De Stordeur. Een interview met Hugo Maris - fotograaf. *SIWE magazine*, juni-september 2005, nrs. 22-23, p. 31-32.
Vanpée Dominique. De jeugd en verlaten bedrijfsgebouwen : tussen interesse, parties,... En betrokkenheid. Een interview met Rembrand Van Dooren. *SIWE magazine*, juni-september 2005, nrs. 22-23, p. 34-36.
Het industrieel erfgoed en de kunst van het vernietigen. Adviesnota uitgebracht door de Commissie industrieel erfgoed. Rijksdienst voor monumentenzorg, 1990, 2e ongew. dr., 60 p.
- 25 Basy, Jean-Marc. Archéologie industrielle : les prémices d'une nouvelle discipline. *Bruxelles Patrimoines*, 2015, nos. 015-016, p. 118-121.
Basy, Jean-Marc. Industriële archeologie : het begin van een nieuwe discipline. *Erfgoed Brussel*, 2015, nrs. 015-016, p. 118-121.
- 26 *Een heemkundige reis doorheen de Provincie Antwerpen - 1830 - 1930 - 2005*. Gouw Antwerpen vzw - aangesloten bij Heemkunde Vlaanderen vzw, 2005, v.p.
Sas, Bart. Over hinderlijke inrichtingen en patentplichtigen. Het gemeentearchief als rijke bron voor lokale bedrijfsgeschiedenis. *Bladwijzer. Wegwijs met Heemkunde Vlaanderen* [online], 2016 (geraadpleegd op 2016-05-20), nr. 16, p. 15-25, <http://www.heemkunde-vlaanderen.be/images/Bladwijzer_2016_april_volledig_klein_hinderlijkeinrichtingen.pdf>.